

CONDAMNAREA PENTRU O TÂLHĂRIE INEXISTENTĂ: ANALIZA UNEI SPEȚE DIN JURISPRUDENȚĂ

Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul prezentului studiu, se efectuează analiza unei spețe în care s-a dispus condamnarea, printre altele, pentru infracțiunea prevăzută la lit.e) alin.(2) art.188 CP RM (tâlhăria săvârșită cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă). Ca rezultat al examinării doctrinei și jurisprudenței relevante, se demonstrează că în speța care constituie obiectul prezentului studiu, urma să se aplice alin.(2) art.78 și 106 Cod contravențional. Se ajunge la concluzia că nu poate intra sub incidența legii penale cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni, faptă care este însoțită de vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă. Aplicarea într-un asemenea caz a lit.e) alin.(2) art.188 CP RM înseamnă nu altceva decât aplicarea legii penale prin analogie.

Cuvinte-cheie: tâlhărie; sustragere; cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere; violența periculoasă pentru viață sau sănătate; vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale; forma de exprimare a faptei; mecanismul de cauzare a prejudiciului patrimonial; obiectul material al infracțiunii; neachitarea costului unor servicii; aplicarea legii penale prin analogie.

CONVICTION FOR A NON-EXISTENT BURGLARY: CASE STUDY SUMMARY

In the present study, we analyze a case in which the conviction was ordered, among other things, for the offense provided for by Article 188 paragraph (2) letter e) of the Criminal Code of the Republic of Moldova (burglary committed with the weapon or other items used as weapons). As a result of the examination of the relevant doctrine and case-law, it is demonstrated that in the case, which is the subject of the present study, Article 78 paragraph (2) and Article 106 of the Contravention Code should have been applied. It is concluded that criminal law cannot be applied for causing material damage through deception or abuse of trust if the deed is not a theft and does not meet the elements of a crime, deed which caused a short-term health disorder or a slight, but stable loss of work capacity. The application of Article 188 paragraph (2) letter e) of the Criminal Code of the Republic of Moldova in such a case is nothing but the use of analogy in criminal law.

Keywords: burglary; theft; causing material damage through deception or abuse of trust; dangerous violence for life or health; intentional slight injury to bodily integrity; the form of expression of the deed; the mechanism of causing patrimonial damage; the material object of the offense; non-payment of the cost of some services; applying the criminal law by analogy.

Scopul articolului de față constă în examinarea multilaterală, deplină și obiectivă a unei spețe în care s-a dispus condamnarea, *inter alia*, pentru infracțiunea prevăzută la lit.e) alin.(2) art.188 CP RM (tâlhăria săvârșită cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă).

Astfel, în fapt, la 25.01.2017, în jurul orei 00.40, R.C. se afla împreună cu prietena sa, A.S., pe str. Calea Ieșilor, mun Chișinău. În împrejurările descrise, N.M., angajat al unei companii de taximetrie, a fost întrebat de R.C. dacă poate să-l transporte pe el și pe A.S. în s. Parcani, r-nul Călărași. R.C. i-a promis lui N.M. că, atunci când vor ajunge la destinație, îi va achita suma de 250 de lei. În realitate, R.C. nu avea intenția să-și onoreze acest angajament. N.M. a acceptat propunerea lui R.C., după care acesta din urmă și A.S. au urcat pe bancheta din spate a taximetrului. În timpul deplasării, în preajma s. Păulești, r-nul Călărași (care se află la scurtă distanță de s. Parcani din același raion), A.S. i-a solicitat lui N.M. să oprească taximetrul pentru a-și satisface necesitățile fiziologice. În timpul

staționării, fiind conștient că nu poate achita taxa pentru călătorie și urmărind scopul de a se eschiva de la achitarea acesteia, R.C. i-a aplicat lui N.M. o lovitură cu cuțitul în partea posterioară a gâtului. După aceasta, R.C. a părăsit taximetrul și a fugit într-o direcție necunoscută. În urma loviturii aplicate, lui N.M. i-a fost cauzată o vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății.

Este de precizat că, în cadrul examinării cauzei, instanța de fond a respins argumentul apărătorului cu privire la lipsa la făptuitor a scopului de sustragere. În opinia instanței de fond, acest argument „se infirmă prin declarațiile părții vătămate N. M. care a afirmat că, dacă nu ar fi blocat cu mâna lovitura cu cuțitul aplicată de către R. C., rezultatul ar fi putut să fie letal și, posibil, ar fi fost depozat de automobil” (subl. ne aparține) [1]. Așadar, R.C. a fost condamnat de instanța de fond pentru atacul săvârșit, posibil, în scopul sustragerii de la N.M. a taximetrului, însoțit de violența periculoasă pentru viață sau sănătate. În lipsa scopului de sustragere, art.188 CP RM nu poate

fi aplicat. Cu toate acestea, pentru condamnarea lui R.C. a fost suficientă presupusa prezență a scopului de sustragere.

Sentința de condamnare a fost atacată cu apel de către apărătorul lui R.C., solicitându-se ca R.C. să fie achitat. În susținerea poziției sale, apărătorul a prezentat, printre altele, următoarele argumente: dacă atacul este săvârșit nu în scop de sustragere, ci în alt scop, fapta nu constituie infracțiunea de tâlhărie. R.C. a acționat în scopul de a se eschiva de la achitarea taxei pentru călătoria cu taximetrul. Deci lipsește temeiul ca acesta să fie condamnat pentru infracțiunea de tâlhărie.

Totuși instanța de apel a respins ca nefondat apelul în cauză, menținând fără modificări sentința de condamnare. Poziția apărării a fost considerată „absolut eronată”. Pentru a reda cât mai exact calitatea contraargumentelor prezentate de instanța de apel, vom recurge la citare: „În speța dedusă judecătii, latura subiectivă săvârșită de către inculpatul R. C. s-a realizat atunci când acesta a atacat partea vătămată cu cuțitul, iar astfel a început realizarea scopului de sustragere manifestat prin neachitarea celor 250 de lei, ca banii de fapt fiind deja ai taximetrului, or însăși inculpatul a declarat instanței că „a hotărât ca să nu-i achite șoferului suma de 250 de lei, l-a lovit cu cuțitul în umăr, după care a ieșit din automobil și a fugit”. [...] În afară de aceasta, Colegiul penal constată și prezența în acțiunile inculpatului R.C. a laturii subiective, care se manifestă prin intenția directă, care a recunoscut faptul că i-a aplicat lovituri și i-a cauzat leziuni corporale părții vătămate, declarații pe care instanța de apel le apreciază ca fiind intenție directă de a atinge scopul sustragerii [...] [2].

După cum se poate vedea, instanța de apel a deviat de la poziția instanței de fond care a pus la baza condamnării pentru tâlhărie a lui R.C. posibila intenție a acestuia de a-l deposeda pe N.M. de taximetru [3]. În decizia instanței de apel, taximetrul nu este privit ca pretins obiect material al sustragerii. În opinia instanței de apel, R.C. a urmărit să sustragă de la N.M. (*nota bene*) suma de 250 de lei pe care R.C. i-a promis-o lui N.M.

Decizia instanței de apel a fost atacată cu recurs ordinar de apărătorul lui R.C., solicitându-se ca R.C. să fie achitat. Instanța de recurs a declarat inadmisibil acest recurs ordinar, catalogându-l ca „vădit neîntemeiat”. Reproducem unele considerente invocate de instanța de recurs: „Scopul de sustragere în cazul inculpatului R.C. a apărut din momentul ce a urcat în automobilul de taxi, știind cu certitudine despre faptul că nu va avea posibilitate de a achita pentru serviciile de care va beneficia. În scopul de a se eschiva de la transmiterea banilor în mărime de 250 de lei, a săvârșit atacul cu cuțitul asupra lui N.M. [...] Totodată, Colegiul penal reține și faptul că [...] incul-

patul R.C. a recunoscut vina în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.188 alin.(2) lit.e) Cod penal, declarând că s-a gândit să nu achite șoferului de taxi costul călătoriei, [...] fapt ce confirmă încă o dată prezența tuturor elementelor infracțiunii prevăzute de art.188 alin.(2) lit.e) Cod penal, iar toate argumentele recurentului în această privință fiind nefondate” [4].

Considerăm că argumentele, prezentate de instanța de fond, de instanța de apel și de instanța de recurs, sunt marcate de erori de natură juridică și logică. În această privință, comportă interes opinia enunțată de V.V. Marciuk: „În virtutea principiului fundamentării științifice a calificării infracțiunilor, stabilirea corespondenței dintre semnele faptei comise și modelul legislativ al infracțiunii, descris în norma Codului penal, se realizează prin utilizarea aparatului științific categorial, al legităților și procedurilor consacrate în logică: legile logicii; metodele logice de interpretare a noțiunilor și raționamentelor; ordinea de construire a unui simplu silogism categorial; relația dintre conceptele „adevărat” și „fals” etc. Nerespectarea, de exemplu, a legilor logicii în procesul de calificare a unei infracțiuni conduce inevitabil la erori de calificare” [5].

Întrebări, legate de coerență și deductibilitate, ridică mai multe formulări folosite în decizia instanței de apel și în cea a instanței de recurs:

- „[...] latura subiectivă săvârșită [...]” (Cum este posibil ca latura subiectivă (care include vinovăția, motivul și scopul) a infracțiunii să fie săvârșită?);
- „[...] astfel a început realizarea scopului de sustragere manifestat prin neachitarea celor 250 de lei [...]” (Cum poate o inacțiune să caracterizeze realizarea scopului de sustragere?);
- „[...] 250 de lei, ca banii de fapt fiind deja ai taximetrului [...]” (Cum putea taximetrul să dețină o sumă de bani care nu s-a aflat nici în posesia lui, nici în posesia făptuitorului?);
- „[...] prezența în acțiunile inculpatului R. C. a laturii subiective [...] se manifestă prin intenția directă, care a recunoscut faptul că i-a aplicat lovituri și i-a cauzat leziuni corporale părții vătămate, declarații pe care instanța de apel le apreciază ca fiind intenție directă de a atinge scopul sustragerii [...]” (Cum aplicarea unor lovituri și cauzarea unor leziuni corporale pot să ateste prezența scopului de sustragere?);
- „[...] scopul de sustragere în cazul inculpatului R. C. a apărut din momentul ce a urcat în automobilul de taxi, știind cu certitudine despre faptul că nu va avea posibilitate de a achita pentru serviciile de care va beneficia [...]” (Cum intenția făptuitorului de a nu achita serviciile, de care acesta a beneficiat, poate confirma prezența scopului de sustragere?);
- „[...] inculpatul R. C. a recunoscut vina în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.188 alin.(2) lit.e) Cod penal, declarând că s-a gândit să nu achite

șoferului de taxi costul călătoriei [...]” (Cum intenția făptuitorului de nu a achita serviciile, de care acesta a beneficiat, poate mărturisi despre recunoașterea vinovăției în săvârșirea infracțiunii prevăzute la lit.e) alin.(2) art.188 CP RM?).

Cu acest prilej, este util să reproducem un fragment dintr-o decizie a Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție: „*Colegiul penal lărgit menționează că hotărârile pronunțate de instanțele ierarhic inferioare trebuie să fie motivate atât în fapt, cât și în drept, în corespundere cu prevederile legislației în vigoare. Necesită a se avea în vedere că nu numai nemotivarea hotărârii, dar și motivarea superficială sau motivarea în termeni vagi – evazivi, reprezintă motiv de casare*” [6]. În hotărârea pronunțată în cauza Vetrenco c. Moldovei, CtEDO a concluzionat: „*[U]nui din standardele articolului 6 (se are în vedere art.6 „Dreptul la un proces echitabil” al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – n.a.) declară că este în sarcina instanțelor naționale de a considera cele mai importante argumente ridicate de părți și de a aduce motive în sensul acceptării sau refuzului acestora. Chiar dacă sfera argumentelor asupra cărora instanțele urmează să aducă argumente proprii poate depinde de circumstanțele particulare ale cauzei, totuși o omisiune de a considera un argument serios sau examinarea într-o manieră vădit arbitrară este în sine incompatibilă cu noțiunea unui proces echitabil*” [7]. În același registru, în Avizul nr. 11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, se stabilește: „Orice hotărâre judecătorească trebuie să fie inteligibilă, redactată într-un limbaj clar și simplu, condiție esențială pentru a fi înțeleasă de părți și de public. Această inteligibilitate necesită o structură coerentă a hotărârii și enumerarea argumentației într-un stil clar și accesibil tuturor” (pct. 32); „Motivarea trebuie să fie coerentă, clară și lipsită de ambiguități și de contradicții. Ea trebuie să permită urmărirea unui raționament care a condus judecătorul la aceasta” (pct. 36) [8].

Nu rareori, în sentințele și deciziile penale pot fi atestate referiri la doctrina penală sau la precedentele judiciare relevante. În speța care constituie obiectul prezentului studiu, astfel de referiri lipsesc. Întrucât nici în doctrina penală, nici în jurisprudența relevantă, pur și simplu, nu pot să existe fundamente pentru formulări de genul celor exemplificate *supra*. Aplicarea incorectă și neuniformă în speța reprodușă *supra* a prevederii de la lit.e) alin.(2) art.188 CP RM reiese din examenul doctrinal și jurisprudențial al problemei în discuție.

În speța analizată, fapta lui R.C. urma să fie calificată în baza alin.(2) art.78 și 106 Cod contravențional. Așadar, R.C. trebuia să răspundă pentru două

contravenții (sanctionate cu amendă de la 50 la 75 u.c., sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore, sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile, și, respectiv, cu amendă de până la 150 u.c.), nu pentru o infracțiune (pentru care lui R.C. i s-a stabilit o pedeapsă cu închisoare pe un termen de 8 ani).

Articolul 106 Cod contravențional stabilește răspunderea pentru cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni. În esență, mărimea daunelor materiale este ceea ce deosebește fapta, prevăzută la art.106 Cod contravențional, de infracțiunile prevăzute la art.196 CP RM. Astfel, infracțiunile în cauză se consideră consumate din momentul producerii daunelor materiale în proporții mari sau deosebit de mari. Articolul 106 Cod contravențional se aplică în ipoteza în care fie fapta nu implică în genere producerea unor daune materiale, fie daunele materiale cauzate nu ating proporțiile mari. În alte privințe, atestăm, în mare parte, asemănări între fapta, prevăzută la art.106 Cod contravențional, și infracțiunile prevăzute la art.196 CP RM [9].

Forma de exprimare a faptei, prevăzută la art.106 Cod contravențional, se numără printre criteriile care permit delimitarea acestei fapte de infracțiunile săvârșite prin sustragere.

În opinia lui I.V. Botvin, „cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere, se poate exprima atât sub forma acțiunii, cât și sub forma inacțiunii. Escrocheria, ca formă a sustragerii, poate fi săvârșită exclusiv pe calea acțiunii. [...] [În ipoteza cauzării de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere,] inacțiunea se poate exprima în eschivarea de la achitarea unor plăți obligatorii [...]” [10].

Așadar, în cazul faptei prevăzute la art.106 Cod contravențional, ca și în cazul infracțiunilor prevăzute la art.196 CP RM, fapta (elementul material) este alcătuit(ă) din două acțiuni (inacțiuni): a) acțiunea sau inacțiunea principală care se exprimă în cauzarea de daune materiale; b) acțiunea sau inacțiunea adiacentă care se exprimă în înșelăciune sau în abuz de încredere. Așa cum se va putea vedea *infra*, inacțiunea de cauzare de daune materiale se poate concretiza în: neachitarea unor servicii sau lucrări de care beneficiază făptuitorul; eschivarea făptuitorului de la îndeplinirea obligației de a-i transmite victimei bunuri etc. În contrast, în ipoteza infracțiunilor săvârșite prin sustragere (prevăzute la art.186-188, 190-192 CP RM), fapta prejudiciabilă (sau acțiunea ori inacțiunea principală) se poate exprima doar în acțiune. Este cu neputință să sustragi ceva pe calea inacțiunii.

Cu această ocazie, amintim că, în speța care reprezintă obiectul prezentei investigații, cauzarea de dau-

ne materiale s-a concretizat în inacțiunea de neachitare victimei N. M. de către făptuitorul R.C. a costului călătoriei cu taximetrul.

Mecanismul de cauzare a prejudiciului patrimonial reprezintă un alt criteriu care permite disocierea faptei, specificate la art.106 Cod contravențional, de infracțiunile săvârșite prin sustragere.

Din punctul de vedere al lui I.Botezatu, „în ipoteza infracțiunii prevăzute la art.196 CP RM, făptuitorul nu obține în posesie bunuri concrete ale victimei. El se eschivează în mod fraudulos să-i transmită victimei bunurile care i se cuvin ori se folosește de aceste bunuri în detrimentul victimei. Altfel spus, sub aspectul laturii obiective, distincția principală dintre escrocherie și infracțiunea, specificată la art.196 CP RM, constă în mecanismul de cauzare a daunelor materiale” [11, p. 145]. Prin extrapolare, se poate afirma că distincția principală dintre fapta, prevăzută la art.106 Cod contravențional, și infracțiunile săvârșite prin sustragere constă în mecanismul de cauzare a daunelor materiale.

În doctrina penală rusă se promovează o poziție cvasiunanimă cu privire la distincția legată de mecanismul de cauzare a daunelor materiale în cazul infracțiunilor prevăzute la art.159 „Escrocheria” și art.165 „Cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere” Cod penal al Federației Ruse (în continuare – CP FR). Nu există niciun motiv pentru a nu lua în considerare această poziție în contextul investigației de față.

De exemplu, V.F. Șcepelkov opinează: „În ipoteza infracțiunii prevăzute la art.165 din Codul penal [al Federației Ruse], prejudiciul se exprimă în aceea că victima nu primește ceea ce i se cuvine. Victimei nu-i sunt transmise bunurile care trebuiau să i se transmită, sau victima nu obține venitul pe care l-ar fi obținut în condiții de desfășurare normală a circuitului civil, dacă dreptul victimei n-ar fi fost încălcat prin înșelăciune sau abuz de încredere” [12, p. 30].

Din punctul de vedere al lui N.E. Kravțova, „în ipoteza cauzării de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în lipsa semnelor de sustragere, făptuitorul câștigă patrimonial din faptul că nu-i achită sau nu-i transmite proprietarului ceea ce-i datoră” [13].

Mai explicit este B.V. Voljenkin: „În această ipoteză (se are în vedere în ipoteza cauzării de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere – n.a.), proprietarul [...] nu pierde valori materiale, deoarece nu sunt extrase bunuri din fondurile lui patrimoniale. Cu toate acestea, el nu obține valori materiale sub formă de bunuri, bani, valori mobiliare sau drepturi de a revendica bunuri, pe care ar fi trebuit să le obțină în temeiuri legale. Acest tip de venit ratat îl atestăm în cazul netransmiterii bunurilor datorate, al eschivării ca rezultat al înșelăciunii sau al abuzului de încredere

de la achitarea valorii diferitelor servicii (servicii de transport (*subl. ne aparține*), comunale, hoteliere, de divertisment etc.) sau lucrări [...]” [14, p. 31].

Vorbind despre cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere ca rezultat al neachitării costului unor servicii sau lucrări, A.A. Bakradze relevă că „în această situație, prejudiciul patrimonial este cauzat în legătură cu neachitarea de către făptuitor a costului lucrării executate în folosul lui sau al serviciului prestat în folosul lui. Aceasta se întâmplă în cazurile în care făptuitorul cauzează daunele materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, de exemplu, nedorind cu bună știință să achite costul călătoriei cu taximetrul (*subl. ne aparține*), a consultației unui medic sau jurist (tratament, asistență juridică), a serviciului prestat de un coafor, constructor sau de o întreprindere de alimentație publică (restaurant, cafea)” [15].

La rândul său, E.A. Babușkina exprimă următoarea opinie: „Examinarea practicii judiciare arată că fapta de cauzare a daunelor materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere cunoaște două varietăți de bază: 1) eschivarea de la achitarea costului unui serviciu; 2) alte cazuri de neîndeplinire a obligațiilor sau de îndeplinire necorespunzătoare a acestora, în al căror rezultat masa patrimonială a victimei nu crește contrar condițiilor de desfășurare normală a circuitului civil [...]” [16, p. 92-93].

După I.V. Botvin, „în practica instanțelor de judecată [din Federația Rusă] [...] drept cauzare a daunelor materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere au fost calificate: [...] neachitarea costului călătoriei cu taximetrul (*subl. ne aparține*); neachitarea costului cazării în hotel; utilizarea neautorizată [...] a telefonului sau a Internetului [...]” [17].

De asemenea, V.I. Gladkih menționează eschivarea de la achitarea costului călătoriei cu taximetrul printre exemplele de cauzare de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere [18].

Despre același criteriu de delimitare, legat de mecanismul de cauzare a daunelor materiale în cazul infracțiunilor prevăzute la art.159 și 165 CP FR, aflăm dintr-o hotărâre a unei instanțe de judecată din Federația Rusă: „Z.A. a fost învinuit de săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.159 și alin. (1) art.159 CP FR [...]. Aceste infracțiuni au fost săvârșite în următoarele împrejurări: la 12.08.2011, în scopul efectuării unei călătorii fără plată, pe calea înșelăciunii, Z.A. a recurs la serviciul prestat de întreprinderea „Ș.” S.A. din or. Nijni Novgorod. Cu taximetrul, condus de către M.A., Z.A. s-a deplasat din or. Nijni Novgorod în s. Belâșevo, r-nul Vetluga, regiunea Nijni Novgorod, fără a achita costul călătoriei. Ajuns la destinație, Z.A. l-a asigurat pe M.A. că va lua banii pentru achitarea călătoriei de la mama sa și va reveni în câteva minute. Apoi, Z.A. a părăsit taximetrul, ple-

când într-o direcție necunoscută. Ca rezultat al faptei comise de Z.A., întreprinderii „Ș.” S.A. i-a fost cauzat un prejudiciu în mărime de 4985,6 ruble. Organul de urmărire penală a calificat această faptă a lui Z.A. în baza alin.(1) art.159 CP FR. Ulterior, la 15.08.2011, între orele 06.00-07.00, Z.A. se afla la stația auto din or. Vetluga, regiunea Nijni Novgorod. Recurgând la serviciul taximetristului A.M., Z.A. s-a deplasat din or. Vetluga în or. Nijni Novgorod. La destinație, Z.A. l-a rugat pe A.M. să-l aștepte sub pretextul că Z.A. trebuie să intre într-o cafenea pentru a lua banii necesari achitării costului călătoriei de la o cunoștință de-a sa. Însă, după aceasta, Z.A. nu a mai revenit. Ca rezultat, lui A.M. i-a fost cauzat un prejudiciu în mărime de 4.000 de ruble. Organul de urmărire penală a calificat această faptă a lui Z. A. în baza alin.(1) art.159 CP FR.

În ședința de judecată, procurorul a solicitat recalificarea faptelor comise de Z.A. de la alin.(1) art.159 și alin.(1) art.159 CP FR la alin.(1) art.165 și alin.(1) art.165 CP FR, deoarece în cele comise de Z.A. lipseau semnele sustragerii [...]. Ca rezultat al faptelor pe care le-a săvârșit Z.A., întreprinderii „Ș.” S.A. și lui A.M. le-a fost cauzat un prejudiciu patrimonial real (exprimat în consumul de benzină în timpul călătoriilor și în amortizarea mijloacelor de transport), precum și un prejudiciu sub forma venitului ratat pe care victimele l-ar fi obținut în condiții de desfășurare normală a circuitului civil, dacă drepturile lor n-ar fi fost încălcate prin înșelăciune” [19].

În același context, se înscrie poziția exprimată într-o decizie a Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova: „Instanța de apel a reținut că, în speță nu a fost stabilit un ansamblu de probe directe, concludente și pertinente care ar dovedi vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii de escrocherie [...]. Or, sub aspectul laturii obiective, distincția principală dintre infracțiunea specificată la art.196 Cod penal și infracțiunea de escrocherie (art.190 Cod penal) constă în mecanismul de cauzare a daunelor materiale: în cazul escrocheriei, masa patrimonială a victimei este diminuată în aceeași proporție în care sporește masa patrimonială a făptuitorului; în cazul infracțiunii prevăzute de art.196 Cod penal, masa patrimonială a victimei nu sporește în proporția pe care o exprimă eschivarea făptuitorului de a-și executa obligațiile pecuniare față de victimă sau masa patrimonială a victimei este diminuată, fără însă a spori masa patrimonială a făptuitorului” [20].

Cu această ocazie, amintim că, în speța care constituie obiectul prezentului studiu, masa patrimonială a companiei de taximetrie în care era angajat N.M. nu a sporit cu 250 de lei – sumă care exprimă eschivarea făptuitorului R.C. de la obligația de a-și executa obligațiile pecuniare față de respectiva companie de

taximetrie. În același timp, nu a fost diminuată masa patrimonială a lui N.M. sau a companiei de taximetrie în care era angajat N.M., așa cum nici masa patrimonială a lui R.C. nu a sporit.

În altă ordine de idei, obiectul material constituie cel de-al treilea criteriu care permite delimitarea faptei, specificate la art.106 Cod contravențional, de infracțiunile săvârșite prin sustragere. Cu această ocazie, este de menționat că, în situația eschivării de la plata pentru folosirea bunurilor, serviciilor sau lucrărilor, obiectul material îl reprezintă sumele bănești pe care făptuitorul le reține și nu le transmite către victimă în schimbul bunurilor, serviciilor sau lucrărilor de care a beneficiat.

După I.V. Botvin, „spre deosebire de sustrageri, din rândul cărora face parte escrocheria, obiectul material al infracțiunii prevăzute la art.165 CP FR, în momentul săvârșirii infracțiunii, încă nu a intrat în posesia victimei. El ar fi trebuit să intre în eventualitatea în care făptuitorul nu ar fi comis infracțiunea” [10]; „în ipoteza cauzării de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, nu are loc luarea bunurilor, deoarece, la momentul săvârșirii infracțiunii, bunurile nu se află în posesia victimei” [21, p. 126].

N.E. Kravțova relevă că „obiectul material al cauzării de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în lipsa semnelor sustragerii, îl reprezintă bunurile care încă nu au ajuns în fondurile proprietarului” [13].

Privitor la cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, V.P. Silkin afirmă: „Executând latura obiectivă a infracțiunii, făptuitorul nu extrage bunurile străine din proprietate sau din posesie. Scopul său final este de a obține un câștig. Însă acest scop este realizat nu prin luarea bunurilor din proprietatea altuia, ci ca rezultat al netransmiterii proprietarului a bunurilor datorate. Astfel, în acest caz, lipsesc semnele caracteristice oricărei forme de sustragere” [22].

În contextul analizei obiectului material, privit drept criteriu care permite delimitarea faptei specificate la art.106 Cod contravențional de infracțiunile săvârșite prin sustragere, nu pot fi trecute cu vederea fragmentele relevante din unele hotărâri judecătorești:

- „La 08.09.2017, agentul constatator din cadrul Inspectoratului de Poliție al sectorului Buiucani a perfectat procesul-verbal cu privire la contravenție, în care este indicat că, la 02.09.2017, aproximativ la ora 19.00, aflându-se pe teritoriul întreprinderii „I. C.” S. R. L., M. I. nu a achitat suma de 440 de lei pentru închirierea mesei, cauzând astfel agentului economic nominalizat daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere. Acțiunile lui M. I. au fost încadrate de către agentul constatator conform art.106 din Codul contravențional” [23];

- „În acțiunile inculpatei nu s-a constatat reali-

zarea laturii obiective a infracțiunii de escrocherie, deoarece nu a fost dovedit faptul dobândirii și însușirii de către inculpată a bunurilor părții vătămate. Inculpata doar a profitat de încrederea acordată ei de către victimă și, abuzând de aceasta, în mod intenționat nu și-a onorat obligațiunile asumate de a transmite victimei bunurile – pietrele scumpe și banii, ca dividende de la activitatea investițională, fapte prin care i-a cauzat lui B.A. daune materiale în proporții deosebit de mari” [24];

- „Referitor la învinuirea adusă în baza art.190 alin.(5) din Codul penal, instanța de apel a reiterat, că nu a fost demonstrată vina inculpatei F.O. în săvârșirea infracțiunii imputate, dat fiind faptul că în acțiunile inculpatei nu s-a stabilit elementul esențial al infracțiunii de escrocherie, și anume – „însușirea”. [...] Acuzarea nu a fost demonstrat faptul că banii părților vătămate A.D. și N.D. au ajuns în posesia nemijlocită a inculpatei F.O. Deci cauzarea de daune materiale proprietarilor a avut loc în lipsa semnelor însușirii banilor transmiși” [25];

- „Potrivit prevederilor art.101 din Codul de procedură penală, fiecare probă urmează să fie apreciată din punctul de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punctul de vedere al coroborării lor. Aceasta indică asupra faptului că nu sunt probe care ar dovedi cu certitudine vinovăția inculpatului în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.190 alin.(5) Cod penal, acțiunile acestuia urmând a fi recalificate în baza art.196 alin.(4) Cod penal, deoarece această componentă încadrează acțiunile de cauzare a pagubelor materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, comise din intenție directă și cu scop de profit, și pentru cauzarea de pagube materiale este specifică [...] eschivarea de la actul de transmitere proprietarului a averii, care i se cuvine după lege. Trăsătura caracteristică a acestei fapte este sustragerea subiectului de la vârsarea anumitor bunuri, beneficii în proprietatea victimei [...]” [26];

- „Printre criteriile de delimitare a infracțiunilor nominalizate (se au în vedere infracțiunile prevăzute la art.190 și 196 CP RM – n.a.), se reține că, în cazul infracțiunii prevăzute de art.196 Cod penal, făptuitorul nu obține în posesie bunuri concrete ale victimei, ci se eschivează în mod fraudulos să-i transmită acesteia bunurile care i se cuvin [...]. Infracțiunea prevăzută de art.196 Cod penal nu presupune luarea din posesia victimei a bunurilor, deoarece în caz contrar aceasta ar cădea sub incidența art.190 Cod penal” [27];

- „Deși latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute de art.190 și art.196 Cod penal conține elemente comune ca înșelăciunea și abuzul de încredere, și urmările acestor acțiuni sunt în legătură cu cauzarea prejudiciului material proprietarului, totuși acestea se

deosebesc una de alta. Printre criteriile de delimitare a infracțiunilor nominalizate, se reține că, în cazul infracțiunii prevăzute de art.196 Cod penal, făptuitorul nu obține în posesie bunuri concrete ale victimei, ci se eschivează în mod fraudulos să-i transmită acesteia bunuri care i se cuvin [...]. Infracțiunea prevăzută de art.196 Cod penal nu presupune luarea din posesia victimei a bunurilor, deoarece în caz contrar aceasta ar cădea sub incidența art.190 Cod penal” [28].

Nici din perspectiva explicațiilor formulate la pct. 1 și 2 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr. 23 din 28.06.2004 (în continuare – Hotărârea Plenului CSJ nr. 23/2004), argumentele, prezentate de instanța de fond, de instanța de apel și de instanța de recurs în speța care constituie obiectul prezentului studiu, nu țin seama de exigențele privind delimitarea faptei specificate la art.106 Cod contravențional de infracțiunile săvârșite prin sustragere. Aceste explicații au următorul conținut:

„1. Obiect material al sustragerii sau altor infracțiuni contra patrimoniului se consideră bunurile care la momentul săvârșirii infracțiunii nu-i aparțin făptuitorului, nu sunt proprietate a lui și care se pot afla atât în posesia proprietarului, cât și în posesia altor persoane, cărora li s-au transmis în folosință aceste bunuri.

2. În sensul legii, se consideră sustragere luarea ilegală și gratuită a bunurilor din posesia altuia, care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia, săvârșită în scop acaparator” [29].

Analiza acestor explicații denotă că lipsa obiectului material al sustragerii este cauza principală pentru care fapta săvârșită de R.C. nu poate fi calificată în baza lit.e) alin.(2) art.188 CP RM. Or, în momentul săvârșirii faptei de către R.C., suma de 250 de lei nu se afla în posesia victimei N.M. Această sumă de bani nu a existat în genere, întrucât nu a corespuns realității comunicarea lui N.M. de către R.C. despre existența celor 250 de lei. Odată ce suma de 250 de lei nu s-a aflat în posesia lui N.M., nu este posibil ca respectiva sumă să fi fost luată din posesia lui N.M. În consecință, din cauza lipsei obiectului material al tâlhăriei, lipsește întreaga componentă a tâlhăriei.

Această teză nu-și pierde valabilitatea chiar dacă luăm în calcul că gradul de executare a acțiunii de sustragere nu este în măsură să influențeze asupra consumării tâlhăriei. Tâlhăria are obiect material în cazurile în care: 1) victima încă nu a fost deposedată; 2) victima a fost deposedată; 3) victima a fost impoședată. În cazurile în care victima a fost deposedată sau impoședată, existența bunurilor sustrate este efectivă. În cazul în care victima încă nu a fost deposedată, existența bunurilor sustrate este potențială. Or, făptuitorul intenționează să scoată bunuri din stăpânirea

victimei și să le treacă în stăpânirea sa. În speța care constituie obiectul studiului de față, nu putem vorbi nici măcar despre existența potențială a bunurilor sustrase. Aceasta deoarece făptuitorul nu a avut intenția să scoată suma de 250 de lei din stăpânirea victimei și să le treacă în stăpânirea sa.

De asemenea, interpretarea gramaticală a sintagmei „scop acaparator”, folosită în pct. 1 al Hotărârii Plenului CSJ nr. 23/2004, demonstrează imposibilitatea comiterii tâlhăriei de către R.C. Or, în *Dicționarul explicativ al limbii române*, găsim următoarele denotații: acaparator – care pune stăpânire (în mod silnic, necinstit) pe... [30, p. 5]; stăpânire – proprietate, posesiune [30, p. 1017]. Cum este posibil să acaparezi ceea ce victima nu posedă? Întrucât R.C. nu a urmărit să obțină posesia asupra vreunui bun al lui N.M., lipsește scopul acaparator. Deci, lipsește sustragerea și, implicit, tâlhăria.

Este regretabil că instanțele judecătorești (inclusiv instanța supremă) fac abstracție de explicațiile de la pct. 1 și 2 din Hotărârea Plenului CSJ nr. 23/2004. În preambulul acestei hotărâri este relevant „scopul asigurării aplicării corecte și uniforme de către toate instanțele judecătorești a legislației ce reglementează răspunderea pentru cazurile de sustragere a bunurilor”. În speța exemplificată *supra*, acest scop nu și-a găsit realizarea.

În această ordine de idei, nu putem lăsa fără atenție punctul de vedere al lui C. Danileț: „Problema asigurării securității juridice cu referire concretă la aspectul legat de activitatea și atribuțiile instanțelor presupune o rezolvare complexă, și nu o metodă unică. În principiu, este vorba de aplicarea corectă a legii [...] Existența unor hotărâri diferite, chiar opuse în cauze similare nu poate fi acceptată. Se pune chiar problema lipsei justiției în astfel de situații. [...] Până la urmă, practica judiciară unitară este un standard în drept, o valoare derivată din necesitatea ocrotirii drepturilor omului. Judecătorul este garant al acestor drepturi. Or, un drept este cel al asigurării egalității în fața legii și un altul este cel al securității raporturilor juridice. De aici rezultă că judecătorul poate interpreta legea, dar nu în mod arbitrar, ci potrivit anumitor reguli care pot fi furnizate chiar de instanțele superioare” [31, p. 34-35].

Condamnarea lui R.C. în baza lit.e) alin.(2) art.188 CP RM este o mostră de aplicare neuniformă a legii penale. În hotărârea pronunțată în cauza Parohia greco-catolică Lupeni contra României, CtEDO a relevat: „Prezența unei jurisprudențe neomogene constituie un factor de destabilizare a securității juridice și de decredibilizare a justiției, contrar garanțiilor instituite de dreptul la un proces echitabil” [32]. În hotărârea pronunțată în cauza Atanasovski împotriva Macedoniei, CtEDO a stabilit: „[...] Curtea Supremă și-a schimbat jurisprudența

în cazul reclamantului, hotărând în contradictoriu cu jurisprudența deja stabilită în această materie. În această privință, Curtea constată că jurisprudența nu este în sine contrară unei bune administrări a justiției, având în vedere că lipsa unei abordări dinamice și progresive ar constitui o piedică în reformarea și îmbunătățirea justiției. Cu toate acestea, Curtea amintește că atunci când se apreciază asupra întinderii motivării dintr-o cauză, ar trebui să se ia în considerare practica judiciară constantă în materie [...]. În prezenta cauză, Curtea Supremă a deviat atât de la jurisprudența instanțelor inferioare, cât și de la propria jurisprudență în materie. În această privință, Curtea subliniază că cerința securității juridice și protecția așteptărilor legitime nu implică dreptul la o jurisprudență constantă [...]. Cu toate acestea, având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei, Curtea consideră că jurisprudența constantă a creat obligația în sarcina Curții Supreme de a justifica într-un mod mai substanțial devierea de la aceasta. Curtea Supremă a fost sesizată cu cererea reclamantului de a da o explicație mai detaliată pentru faptul că în cauza acestuia s-a pronunțat o soluție contrară jurisprudenței existente [...]. Deși tehnica unei motivări lapidare a instanței supreme este în principiu acceptabilă, în circumstanțele prezentei cauze, aceasta a încălcat cerințele unui proces echitabil” [33].

În speța care constituie obiectul prezentului studiu, nici instanța de fond, nici instanța de apel, nici instanța de recurs nu au justificat într-un mod mai substanțial devierea de la jurisprudența constantă în materie de delimitare a infracțiunilor săvârșite prin sustragere de infracțiunile prevăzute la art.196 CP RM și de fapta prevăzută la art.106 Cod contravențional. Această omisiune constituie un temei de a considera că dreptul lui R.C. la un proces echitabil (garantat de art.6 al Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale) a fost violat.

Având în vedere toate considerentele evocate *supra* în cadrul examenului doctrinal și jurisprudențial, concluzia este următoarea: condamnarea lui R.C. în baza lit.e) alin.(2) art.188 CP RM reprezintă o mostră de aplicare incorectă și neuniformă a legii penale.

Pentru a elucida și cealaltă latură a faptului că aplicarea lit.e) alin.(2) art.188 CP RM în privința lui R.C. reprezintă o mostră de aplicare neuniformă a legii penale, vom prezenta ca exemplu o speță în care art.188 CP RM a fost aplicat corect în cazul atacului săvârșit asupra unui taximetrist în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de amenințarea cu aplicarea unei violențe periculoase pentru viața sau sănătatea victimei: *la 03.11.2015, aproximativ la ora 01.30, aflându-se pe str. Liviu Deleanu, mun. Chișinău, sub pretextul necesității de a beneficia de o călătorie cu taximetrul, C.G. și G.M. s-au apropiat de taximetristul G.C. După ce au comandat o deplasare până în s. Pojoreni, r-nul*

Ialoveni, C.G. a urcat pe bancheta din spate a taximetrului, iar G.M. a urcat pe bancheta din față a acestuia. În apropiere de s. Pojoreni, r-nul Ialoveni, în vederea realizării scopului de sustragere, C.G. și G.M. l-au atacat pe G.C., aplicându-i multiple lovituri cu pumnii în cap și în alte părți ale corpului. Apoi C. G. și G. M. au sustras de la G.C. două telefoane mobile în valoare totală de 2.000 de lei, precum și o geantă în care se aflau actele și bani în sumă de 400 de lei. Contrar voinței victimei, C.G. și G.M. au închis-o în portbagajul taximetrului, după care au sustras acel taximetru în valoare de 11.4000 lei, precum și indicatorul „Taxi” în valoare de 500 de lei [34]. În această speță, obiectul material al infracțiunii îl reprezintă taximetru și indicatorul „Taxi”. Aceste două bunuri au fost sustrate, fiind scoase din posesia victimei pentru a fi trecute în posesia făptuitorilor. Masa patrimonială a victimei a fost diminuată în proporție de 114.500 lei. În aceeași proporție a sporit masa patrimonială a făptuitorului. Astfel, constatăm corespunderea exactă între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componente de infracțiune prevăzute la art.188 CP RM.

Și în alte cazuri similare, art.188 CP RM a fost aplicat corect în ipoteza atacului săvârșit asupra unor taximetriști în scopul sustragerii bunurilor, însoțit de violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe [35].

În contextul analizat, este de menționat că atât fapta, prevăzută la art.106 Cod contravențional, cât și infracțiunile prevăzute la art.196 CP RM, se comit pe calea înșelăciunii sau a abuzului de încredere. În opoziție, tâlhăria este săvârșită prin aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei agresate ori prin amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe. Din această perspectivă, comportă interes o speță din practica judiciară a Republicii Belarus, care, în anumite privințe, se aseamănă cu speța care constituie obiectul prezentului studiu: *la 02.03.1999, aproximativ la ora 02.00, A. se afla într-un apartament de pe bd. K. Rokosovski, or. Minsk. După ce a comandat un taximetru, A. s-a deplasat cu acesta la un magazin de pe același bulevard. La destinație, taximetrul Ș. i-a solicitat lui A. să achite costul călătoriei. Acesta din urmă a respins solicitarea în cauză, după care a scos un pistol pneumatic, amenințându-l cu acesta pe Ș. Victima a perceput amenințarea ca fiind una reală și, fără a încasa plata pentru călătorie, a plecat de la locul faptei. Pentru cele comise, instanța de judecată l-a condamnat pe A. conform regulilor concursului de infracțiuni: cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere (art.92 Cod penal al Republicii Belarus din 1960) și huliganism agravat (alin.(3) art.201 Cod penal al Republicii Belarus din 1960) [36]. În această speță, la calificare, amenințarea*

cu arma (ca formă a amenințării cu violența) a fost reținută în contextul infracțiunii de huliganism agravat. Amenințarea cu arma (ca formă a amenințării cu violența) apare în soluția de calificare nu în legătură cu cauzarea de daune materiale. Aceasta întrucât în momentul în care lui A. i-a apărut intenția de cauzare a daunelor materiale, i-a apărut și intenția de a înșela victima. În ansamblu, cele două intenții au format intenția unică complexă de a săvârși infracțiunea prevăzută la art.92 Cod penal al Republicii Belarus din 1960.

În mod similar, este intenție unică complexă intenția de a săvârși fapta, prevăzută la art.106 Cod contravențional sau infracțiunile prevăzute la art.196 CP RM: intenția de cauzare a daunelor materiale apare și se realizează în strânsă legătură cu intenția de a înșela victima sau de a abuza de încrederea acesteia.

Ultima speță, reprodusă mai sus, conține o soluție legală sub aspectul calificării infracțiunilor. Or, potrivit alin.(1) art.113 CP RM, „se consideră calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componente de infracțiunii, prevăzute de norma penală” (*subl. ne aparține*). În ce privește speța care constituie obiectul studiului de față, nu putem vorbi despre determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componente de infracțiunii, prevăzute de norma penală.

În cazul acestei spețe, au fost tratate cu superficialitate următoarele prevederi ale Codului de procedură penală: „Concluziile despre vinovăția persoanei de săvârșirea infracțiunii nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile prezentului cod, se interpretează în favoarea bănuțului, învinuitului, inculpatului” (alin.(3) art.8); „Organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atât circumstanțele care dovedesc vinovăția bănuțului, învinuitului, inculpatului, cât și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuează sau agravează răspunderea” (alin.(3) art.19).

Condamnarea lui R.C. în baza lit.e) alin.(2) art.188 CP RM trebuie considerată exemplu de aplicare a legii penale prin analogie. Nu poate intra sub incidența legii penale cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni, faptă care este însoțită de vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă. Aplicarea într-un asemenea caz a lit.e) alin.(2) art.188 CP RM înseamnă nu altceva decât încălcarea interdicției imperative stabilite de alin.(2) art.3 CP RM.

În opinia lui A.V. Naumov, „analogie a legii constituie complinirea unui gol, atunci când legea se aplică acelor cazuri pe care nu le prevede direct, dar care sunt asemănătoare cu cele reglementate direct de legea în cauză” [37, p. 56]. În aceeași ordine de idei, merită atenție reflecțiile lui I.Pascu: „După instaurarea regimului comunist, la 30 decembrie 1947, principiul legalității incriminării dispăre încă o dată din rândul principiilor constituționale, nefiind înscris în niciuna dintre cele trei Constituții adoptate în această perioadă (în anii 1948, 1952 și 1965). Totodată, textul art.1 C. pen. din 1936, în forma avută la adoptare, a fost modificat prin introducerea unui nou alineat [alin.(2)] care avea următorul conținut: „Faptele socialmente periculoase, care au o vădită asemănare cu vreuna dintre faptele prevăzute de legea penală, se socotesc ca fiind implicit prevăzute și pedepsite prin dispoziția de lege care prevede și pedepsește fapte asemănătoare”. Aceste dispoziții, prin care s-a introdus procedeul analogiei, inspirat din Codul penal al URSS și prin care s-a anihilat principiul legalității incriminării, au fost adoptate prin Decretul nr. 187/1949 și abrogate prin Decretul nr. 102/1956” [38, p. 18-19].

N.F. Kuznețova prezintă un exemplu de aplicare a legii penale prin analogie din perioada în care principiul legalității incriminării era privit ca fiind prea neînsemnat pentru a fi luat în considerare: „Furtul bunurilor, care fie aparțineau unui militar, fie se aflau în apartamentele persoanelor evacuate, fie aparțineau persoanelor adăpostite într-un refugiu antiaerian, se pedepsea ca banditism (infracțiune de grup), chiar dacă era săvârșit de o singură persoană” [39, p. 44]. În acest exemplu, analogia legii presupune că făptuitorului îi este imputată săvârșirea unei infracțiuni mai grave decât cea realmente săvârșită. În speța care constituie obiectul studiului de față, în locul normelor contravenționale (alin.(2) art.78 și art.106 Cod contravențional) a fost aplicată norma penală (lit.e) alin.(2) art.188 CP RM). Deci, și în acest caz, în locul unei răspunderi de o represivitate mai redusă, a fost aplicată o răspundere de o represivitate mai sporită. Este regretabil că, în condițiile statului de drept, unii mai tratează ca pe vremuri principiul legalității incriminării ca fiind prea neînsemnat pentru a fi luat în considerare.

Aplicarea prin analogie a normei penale în locul normei contravenționale a constituit obiectul Hotărârii Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a art.125 lit.b) Cod penal, a art.7 alin.(7), 39 pct. 5), 313 alin.(6) Cod de procedură penală și a unor prevederi din art.2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător) (sesizarea nr. 37g/2016). Reproducem doar câteva fragmente reliefante din această hotărâre:

„[...] 76. Curtea reține că dispoziția art.125 lit.b) Cod penal, și anume „desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație”, este distinctă de „desfășurarea unei activități fără licență”. Or, în această din urmă situație, activitatea nu face parte din categoria genurilor interzise de lege, ci este una permisă, care însă urmează a fi desfășurată în condițiile legii. De asemenea, Curtea a observat că desfășurarea unei activități în lipsa licenței nu se regăsește nici în celelalte dispoziții ale art.125 Cod penal, ci doar în Codul contravențional.

„[...] 80. Din cele menționate, Curtea reține că desfășurarea unei activități în lipsa licenței nu cade sub incidența prevederilor art.125 Cod penal, care enumeră exhaustiv modalitățile faptei desfășurării ilegale a activității de întreprinzător.

„[...] 83. În această ordine de idei, Curtea reamintește că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. În acest sens, Curtea subliniază că analogia nu este permisă niciodată în dreptul penal în detrimentul inculpatului. Dimpotrivă, în domeniul penal, legea este de strictă interpretare. În acest context, însăși Constituția, în articolul 22, garantează că nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. [...]. [40]

În mod similar, cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere, în cazul în care fapta nu reprezintă o sustragere și nu întrunește elementele unei infracțiuni, care este însoțită de vătămarea intenționată ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă, nu cade sub incidența lit.e) alin.(2) art.188 CP RM. În momentul săvârșirii de către R.C. a acestor acte, ele nu reprezentau o faptă prevăzută de legea penală.

Faptul că R.C. a cauzat anume prin înșelăciune prejudiciul material rezultă chiar din textul sentinței instanței de fond, al deciziei instanței de apel și al deciziei instanței de recurs: „R.C. [...] s-a apropiat de N.M. [...], înșelându-l că o să-i achite la destinație suma de 250 de lei” [1, 2, 4]. Aceasta confirmă că intenția de cauzare a daunelor materiale apăruse odată cu intenția de a înșela victima. În aceste condiții, este exclus ca violența să apară, alături de înșelăciune, în contextul aceleiași fapte. Întrucât prejudiciul material a fost cauzat prin înșelăciune, rezultă că violența asupra lui N.M. nu putea fi aplicată în scopul cauzării aceluiași prejudiciu material. Violența, aplicată asupra lui N.M., a urmărit un cu totul alt scop – scopul înlesnirii părăsirii de către R.C. a locului comiterii faptei. Nu este posibil ca același prejudiciu material să fie cauzat atât prin înșelăciune, cât și ca rezultat al aplicării violenței. Nu este cu puțință ca, în contextul

aceleiași infracțiuni, atât înșelăciunea, cât și aplicarea violenței să aibă aceeași calitate: calitatea de acțiune adiacentă.

Aceasta demonstrează încă o dată faptul că, în speța care constituie obiectul prezentului studiu, fapta lui R.C. urma să fie calificată în baza alin.(2) art.78 și art.106 Cod contravențional.

Este de consemnat că această soluție de calificare nu s-ar schimba chiar dacă victima N. M. n-ar fi fost angajatul unei companii de taximetrie. În ipoteza în care victima ar fi prestat ilegal servicii de taximetrie, R.C. ar fi urmat să răspundă conform alin.(2) art.78 și art.106 Cod contravențional. Or, temeiul aplicării acestor norme îl constituie ilegalitatea conduitei făptuitorului, nu legitimitatea poziției victimei. Cu alte cuvinte, în cazul aplicării alin.(2) art.78 și art.106 Cod contravențional, contează nu cui anume i se cauzează intenționat vătămarea ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă, sau, respectiv, cui anume i se cauzează daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere. Contează că unei persoane i se cauzează intenționat vătămarea ușoară a integrității corporale care a provocat o dereglare de scurtă durată a sănătății sau o pierdere neînsemnată, dar stabilă, a capacității de muncă, sau, respectiv, că unei persoane i se cauzează daune materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere.

Referințe:

1. Sentința Judecătorei Strășeni, sediul Călărași, din 25.09.2017. Dosarul nr. 1-191/2017. Disponibil: https://jst.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&DenumireDosar=&Tematica=188&solr_document_3=2

2. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 23.11.2017. Dosarul nr. 1a-1565/2017. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&DenumireDosar=&Tematica=155&solr_document_3=2&page=1

3. De altfel, nu și-a găsit confirmarea ipoteza victimei N. M. că lovirea acesteia cu cuțitul ar fi putut să aibă un rezultat letal și că, în această eventualitate, N. M. ar fi fost deposedat de automobil. Nu a fost prezentată nicio probă că R. C. ar fi dorit sau admis lipsirea de viață a lui N. M. La fel, nu a fost prezentată nicio probă că R. C. ar fi intenționat să sustragă taximetrul condus de N. M.

4. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 05.12.2018. Dosarul nr. 1ra-2021/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12496

5. МАРЧУК, В.В. Специальные принципы квалификации преступлений. В: *Журнал российского права*, 2014, № 2, с. 79-90.

6. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 13.03.2018. Dosarul nr. 1ra-271/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10689

7. Cauza Vetrenko c. Moldovei. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144514>

8. Avizul nr. 11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești. Disponibil: https://www.csm.md/files/Acte_normative/Legislatia/Internationale/6_Avizul_nr_11_2008_CCJE.pdf

9. Precizia ne obligă să constatăm că, spre deosebire de victima infracțiunilor prevăzute la art.196 CP RM, victima faptei, specificate la art.106 din Codul contravențional, poate să nu aibă calitatea de proprietar.

10. БОТВИН, И.В. Проблемы отграничения причинения имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием от мошенничества и его видов. В: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2015, № 3, с. 170-176.

11. VOTEZATU, I. *Răspunderea penală pentru escrocherie*. Chișinău: CEP USM, 2010. 302 p.

12. ЩЕПЕЛЬКОВ, В.Ф. Комментарий к постановлению Пленума Верховного Суда Российской Федерации «О судебной практике по делам о мошенничестве, присвоении и растрате» от 27 декабря 2007 года № 51. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2010. 64 с.

13. КРАВЦОВА, Н.Е. Отдельные вопросы разграничения причинения имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием от смежных составов преступлений. В: *Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева*, 2011, № 75, с. 60-64.

14. ВОЛЖЕНКИН, Б.В. *Мошенничество*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 1998. 36 в.

15. БАКРАДЗЕ, А.А. К вопросу о декриминализации статьи 165 УК РФ. В: *Вопросы права и политики*, 2013, № 2, с. 23-36.

16. БАБУШКИНА, Е.А. Уголовно-правовая характеристика причинения имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием (ст. 165 УК РФ) / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Томск, 2018. 260 с.

17. Справка-обобщение изучения судебной практики рассмотрения судами Самарской области уголовных дел о преступлениях, предусмотренных ст. 165 УК РФ // Судебная практика. 2010, 2011, apud БОТВИН, И. В. Уголовная ответственность за причинение имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием / Дисс. .... канд. юрид. наук. Барнаул, 2016, 2010 с. (с. 103).

18. ГЛАДКИХ, В.И. Особенности квалификации причинения имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием. În: *Вестник Университета*, 2014, № 7, с. 159-162.

19. Постановление от 2 февраля 2012 г. по делу № 1-3/2012. Судебный участок Ветлужского района

(Нижегородская область). Disponibil: <http://sudact.ru/magistrate/doc/ovwKPpobZ61u/>

20. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 20.03.2018. Dosarul nr. 1ra-200/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10761

21. БОТВИН, И.В. Уголовная ответственность за причинение имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Барнаул, 2016. 210 с.

22. СИЛКИН, В.П. Проблемы разграничения мошенничества со смежными составами преступлений, совершаемых с помощью обмана и злоупотребления доверием. În: Проблемы экономики и юридической практики, 2017, № 6, с. 195-197.

23. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30.07.2018. Dosarul nr. 4r-2332/2018. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/hot?solr_document=&solr_document_2=&DenumireDosar=&Tematica=155&solr_document_3=2&page=1

24. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.11.2015. Dosarul nr. 1ra-1071/2015. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5115

25. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27.10.2015. Dosarul nr. 1ra-689/2015. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5158

26. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 13.12.2016. Dosarul nr. 1ra-1607/2016. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7881

27. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 28.03.2017. Dosarul nr. 1ra-97/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8661

28. Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 02.05.2017. Dosarul nr. 1ra-372/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8771

29. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, nr. 23 din 28.06.2004. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310

30. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Sub red. lui I. COTEANU, L. SECHE, M. SECHE. București: Univers enciclopedic, 1998. 1192 p.

31. DANILEȚ, C. *Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova: Evaluare și propuneri*. Chișinău: S. n., 2014. 56 p.

32. Case of Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romania. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169054>

33. Case of Atanasovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96673>

34. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 08.02.2017. Dosarul nr. 1ra-228/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8194

35. A se vedea în acest sens: Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 14.10.2015. Dosarul nr. 1ra-1097/2015. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4924; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.09.2016. Dosarul nr. 1ra-1244/2016. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7142; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04.04.2017. Dosarul nr. 1ra-406/2017. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8681; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.02.2018. Dosarul nr. 1ra-259/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10449; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 24.02.2018. Dosarul nr. 1ra-697/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10957; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.11.2018. Dosarul nr. 1ra-1794/2018. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12267

36. Архив суда Ленинского района г. Минска за 2000 г. – Дело № 1-427/2000, *apud* МОРОЗ, Д.Г. *Причинение имущественного ущерба без признаков хищения как преступление против собственности*. Минск: Бизнесофсет, 2016. 152 с. (с.76).

37. НАУМОВ, А.В. *Российское уголовное право*. Том 1. Общая часть. Москва: Волтерс Клувер, 2011. 768 с.

38. PASCU, I., DOBRINOIU, V., HOTCA, M. A. et al. *Noul Cod penal comentat: partea generală*. Vol. I. București: Universul Juridic, 2014. 800 p.

39. *Курс уголовного права*. Том 1. Общая часть. Учение о преступлении. Под ред. Н. Ф. КУЗНЕЦОВОЙ, И. М. ТЯЖКОВОЙ. Москва: Зерцало-М, 2002. 624 с.

40. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 21 din 22.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a art.125 lit.b) din Codul penal, a art.7 alin.(7), 39 pct. 5), 313 alin.(6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din art.2 lit.d) și 16 lit.c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție (faptele care constituie practicarea ilegală a activității de întreprinzător) (sesizarea nr. 37g/2016). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 355-359.

Prezentat la 15.12.2018